

Արտաշես Քալանթարյան

ՀԱՐԳԵԼԻ ՊԱՏՃԱՌ

Ո՞վ կմտածեր, թե այդպիսի բան կպատահի:

Ո՞վ կսպասեր, թե մեր հիմնարկի պետն այդ օրն աշխատանքի կգա ճիշտ ժամին, առավոտյան ժամը իննին:

Ուղիղ երկու տարի, հանած արձակուրդներն ու գործուղումները, նա աշխատանքի էր գալիս ժամը տասնմեկին: Եվ մենք հիանալի գիտեինք, թե ինչու: Ընկեր Ատոմյանը աշխատանքից հետո սիրում էր խմել: Եվ որովհետև ուշ էր հարբում, ուշ էլ քնում էր:

Ահա ամբողջ գաղտնիքը:

Իսկ աշխատանքի գալիս էր բարեխղճորեն, նույնիսկ կարելի է ասել՝ չափից ավելի պարտաճանաչ կերպով՝ առավոտյան ճիշտ ժամը տասնմեկին:

Եվ որովհետև երբևէ չէր խախտում այդ ժամը, նրա գալուց հինգ րոպե առաջ մենք արդեն զբաղեցրած էինք լինում մեր տեղերը: Չիսկչիսկում էին փայտե ու երկաթե հաշվիչները, ցրիչներն արագ-արագ այս ու այն կողմ էին գնում, համազարկեր էին տալիս մեքենագրուհիները:

Ընկեր Ատոմյանը ժպտում էր մեզ, գլխով էր անում բարյացակամորեն և մտնում իր առանձնասենյակը:

Սկավում էր աշխատանքային օրը:

Իսկ այդ չարաբաստիկ օրը թե ինչ է պատահում, ո՞վ կարող է իմանալ. հիվա՞նդ է լինում ընկեր Ատոմյանը, թե խմիչքի ընկերներն են բացակայում, ստույգ հայտնի չէ, բայց առավոտյան ուղիղ ժամը իննին հայտնվում է հիմնարկի շենքի առաջ:

Հայտնվում է, նայում դռան կողպեքին ու մնում զարմացած: Մոլորված քայլում է շենքի շուրջը, մի քանի անգամ կարդում է հիմնարկի անունը, մտածելով, թե գուցե սխալ տեղ է եկել և անհրաժեշտ է համարում հարցնել անցորդներից մեկին.

- Ներեցե՛ք, այսօր շաբա՞ թ է, թե կիրակի:

- Երեքշաբթի է, ընկե՛ր ջան,- քայլերն արագացնելով ասում է անցորդը:

«Ձէ, այստեղ մի խորը թյուրիմացություն կա», - մտածում է ընկեր Ատոմյանը՝ տեղավորվելով բետոնե սանդուղքին: Եվ սկսում է սպասել:

Չանցած երեսունհինգ րոպե, համերաշխորեն հորանջելով հայտնվում են շենքի պահակն ու տեղկումի նախագահը:

- Սամսոն, - ատամների արանքից հարցնում է ընկեր Ատոմյանը, - որտե՞ղ էիր:
- Կ-կինս հիվանդ էր, - կողպեքը չկարողանալով բացել՝ կակազում է պահակը:
- Դու բժի՞շկ ես: Գրավոր նկատողություն, - կտրում է դիրեկտորը: - Իսկ դո՞ւք, տեղկոմի ընկեր նախագահ...
- Տ-տրոլեյբուսը ուշացավ... տ-տրամվայը...

- Ուտքով գայիք, ինչպես ես եմ եկել, - խորհուրդ է տալիս ընկեր Ատոմյանը: - Գրավոր խիստ նկատողություն:

- Բա էդ բոլորը որ մեզ եք տալիս, մեզանից հետո եկողներին ի՞նչ եք տալու, - դուռը բացելով - հարցնում է Սամսոնը:

Նրա միամիտ հարցը անպատասխան թողնելով՝ դիրեկտորը մտնում է իր առանձնասենյակը, և հինգ րոպե անց անհոգ երգելով ընդունարան մտած քարտուղարուհի-մեքենագրուհի Միմային կարգադրում է սեփական ձեռքով գրել նկատողություն ստանալու սեփական հրամանը:

- Ռուբե՛ն Պավլովիչ, կյանքումս առաջին անգամ ուշացել եմ և... նկատողություն, - շրթունքները հուզմունքից ներկելով՝ արդարացիորեն տրտնջում է Միման:

- Որպեսզի առաջինը վերջինը լինի, - փիլիսոփայորեն նկատում է ընկեր Ատոմյանը:

Այնուհետև նա քարտուղարուհուն նստեցնում է ձախ կողմում, իսկ խիստ նկատողություն ստացած տեղկոմի նախագահին՝ աջ կողմում, և սկսում է անօրինակ մի հաշվեհարդար անակնկալի եկած, խուճապի մատնված մեր համերաշխ կոլեկտիվի հետ: Ընդ որում՝ ծայրահեղ ջանասիրությամբ նրան օգնում է տեղկոմի նախագահը, շփոթեցնում, խաչաձև հարցեր է տալիս ուշացած միամիտ մարդկանց, պահանջում, որ բոլորն առնվազն գրավոր խիստ նկատողություն ստանան:

- Չէ՛, չէ՛, ազնվորեն ասե՛ք, ինչո՞ւ եք ուշացել, - չարախնդորեն հարցնում է նա:

Ուշացածների պատասխանները առանձին ինքնատիպությամբ չեն փայլում: Կոլեկտիվի հիսուն տոկոսը հայտարարում է, թե հիվանդ էր կինը կամ ամուսինը, որին հետևում է տեղկոմի նախագահի քմծիծաղը.

- Դուք բժի՞շկ եք: Խիստ նկատողություն:

Մյուս հիսուն տոկոսն էլ ազնվորեն խոստովանում է, թե մեղավորը տրոլեյբուսն էր, ավտոբուսը կամ տրամվայը, որին ի պատասխան տեղկոմի նախագահը, նվիրվածորեն նայելով հիմնարկի պետին, նետում է հեզնանքով.

- Տրանսպորտը, հա՞, իսկ չէի՞ք կարող ընկեր Ատոմյանի նման ոտքով գալ: Հը՞... խիստ նկատողություն:

Ժամը տասնմեկին տասնհինգ թոպե պակաս հիմնարկի պետի զայրույթը իր գագաթնակետին հասավ, երբ առանձնասենյակի կիսաբաց դռնից լսեց Միմայի փեսացու և համատեղության կարգով կադրերի գծով տեսուչ Մացակի ձայնը.

- Մի՛ւմ, ազի՛զ, շեֆն ինչպես միշտ չկա՞ ...

- Կա՛ւմ,- որոտաց Ատոմյանը,- ես կամ, իսկ դուք հեռացված եք աշխատանքից:

- Հեռացնելու համար տեղկոմի համաձայնություն է պետք,- նկատեց քարտուղար-մեքենագրուհի Միման:

- Ես համաձայն եմ,- ասաց տեղկոմի նախագահը:-Օրվա վերջին որոշումը պատրաստ կլինի: Մեր կոչումն է օգնել դիրեկցիային՝ հիմնարկում աշխատանքային օրինակելի կարգ ու կանոն հաստատելու համար:

- Տեղկոմի նախագահը դեռ տեղկոմ չէ,- հեզմանքով նետեց Միման:

Տեղկոմի նախագահը նրան նայեց սպանիչ արհամարհանքով:

- Պա՛հ,- ասաց նա,- այ քեզ նորություն: Տեղկոմը այդ ես եմ: -Եվ այնպիսի կեցվածք ընդունեց ինչպիսին հավանաբար Լյուդովիկոս թագավորներից մեկն էր ընդունել «պետությունն այդ ես եմ» նախադասությունն արտասանելուց հետո:

Հաջորդ տասնհինգ թոպեում տեղկոմի համաձայնությամբ աշխատանքից հեռացվեցին նաև տնտեսվար Միտուշը և դիրեկտորի տեղակալ Հայկազը, որն անցյալ ժողովում մեծ-մեծ խոսում էր գիտատեխնիկական հեղափոխության մասին:

Զոհերին չօգնեց ոչ մի պատճառաբանություն:

- Ես մատտեխսնար էի գնացել,- ասաց Միտուշը:

- Ադրի մեքենային էի սպասում,- արդարացավ Հայկազը: Բայց ընկեր Ատոմյանն անդրդվելի էր:

- Պարտավոր էիք ինձ տեղյակ պահել,- կտրեց նա:-Դրանք հարգելի պատճառաբանություններ չեն:

Եվ ահա այդ շիկացած մթնոլորտում, երբ նկատողություն, խիստ նկատողություն ստացած և աշխատանքից հեռացված ողջ կուլեկտիվը ընդունարանում հավաքված մոռյլ լքում էր, ինչպես քրմերի երգչախումբը «Աիդա» օպերայի երկրորդ գործողության երրորդ պատկերում, դուռը բացվեց և ներս մտավ ֆիզկուլտհրահանգիչ Շահենը:

- Օ՛, հավաքվել եք ՊԱՊ-ի նորմաները հանձնելո՞ւ,- ուրախ ժպտալով հարցրեց նա:

Եվ երգչախումբը նրան նայեց կարեկցանքով, սպասումով և չարախնդությամբ:

- Իսկ տատիդ հարսանիքը միտդ չի՞ գալիս,- մեներգեց աշխատանքից հեռացված Միտուշը:

- Որնէ հարգելի պատճա՛ռ գտիր, թշվառակա՛ն,- շնջաց խիստ նկատողություն ստացած գրադարանավարը,- պետն այսօր ժամը իննին է աշխատանքի եկել:

Շահենը գունատվեց, ետ նայեց դեպի դուռը, տատանվեց մի պահ, նայեց կոլեկտիվին, ամաչեց ու երերուն քայլերով մտավ առանձնասենյակ:

Եվ երգչախումբը շունչը պահեց կիսաբաց դռան առաջ:

- Որտե՞ղ էիր,- գլուխը ծանրորեն բարձրացրեց ընկեր Ատոմյանը:

Ֆիզկուլտհրահանգիչը լուռ էր:

- Գուցե կինդ հիվա՞նդ էր,- հեզնեց տեղկումի նախագահը:

- Ո՛չ,- ասաց Շահենը:

- Գուցե տրոլեյբո՞ւսն էր ուշանում,- խայթեց քարտուղար-մեքենագրուհի Սիման, որի աչքին աշխարհը մթնել էր՝ կադրերի գծով տեսուչ Մացակի ազատման հրամանը իր ձեռքով գրելուց հետո, և անգիտակցաբար տեղկումի նախագահի ճամբարն էր անցել:

- Ի՞նչ է, ֆիզկուլտկոմիտե՞ն էին կանչել,- արհամարհանքով հուշեց հիմնարկի պետը:

- Ո՛չ, ընկեր Ատոմյան:

- Ուրեմն ինչո՞ւ ես ուշացել, ասա:

- Անհարմար եմ զգում ասել,- մրմնջաց Շահենը:

- Ասա՛, ասում եմ:

- Անկեղծորե՞ն ասեմ:

- Իհարկե, անկեղծորեն:

- Խմել էի:

- Ի՞նչ: Ինչ ասացի՞ր...

- Երեկ շատ էի խմել... Երկար... առավոտը չկարողացա վեր կենալ:

- Հեռացնել,- ֆիզկուլտհրահանգչի լկտիությունից ցնցված բղավեց տեղկումի նախագահը:- Տեղկոմը համաձայն է:

- Հեռացնել,- ճչաց քարտուղար-մեքենագրուհի Սիման:

Իսկ ընկեր Ատոմյանը լուռ էր: Նա Շահենին էր նայում համակրանքով, ներողամտությամբ և խորին ըմբռնումով:

- Իսկ հիմա ո՞նց ես,- հարցրեց նա:-Գլուխդ չի՞ ցավում:

- Լավ եմ, ընկեր Ատոմյան,- ասաց Շահենը:

- Դե, գնա՛, գնա՛ աշխատիր,- գլխով արեց ընկեր Ատոմյանը:

Կուլեկտիվն ալեկոծվեց, մեջը քար նետված ջրափոսի նման, երբ Շահենը ընդունարան մտավ:

- Հեռացրի՞ն,- կեղծ կարեկցանքով հարցրեց տնտեսվար Միտուշը:

- Ինչո՞ւ պիտի հեռացնեին,- ժպտաց Շահենը,- ես հարգելի պատճառ ունեի: Իմել էի երեկ:

Եվ դատապարտված կուլեկտիվը զարմանքի ճիչ արձակեց, ինչպես քրմերի երգչախումբը «Աի-դա» օպերայի երրորդ գործողության երկրորդ պատկերում, երբ հայտնի է դառնում Ռադամեսի դավաճանությունը:

1977թ.